

УДК 351

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.3.12>

Л. В. Матвєєва

аспірантка кафедри регіональної політики
навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
ORCID: 0009-0003-8998-1596

ОСОБЛИВОСТІ ПАСІОНАРНОСТІ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті розглядається пасіонарність у взаємозв'язку з системою публічного управління. З'ясовано, що пасіонарність є міждисциплінарною сферою. Встановлено, що сучасні науковці вивчають як позитивний, так і негативний прояви пасіонарності. Наголошено на залежності ефективності розвитку публічно-управлінської системи від пасіонарних осіб/груп. Встановлено, що існує тісний зв'язок пасіонарності та пристрасті. При цьому пристрасть розглядається у двох її проявах: гармонійна пристрасть (має позитивні наслідки) і нав'язлива пристрасть (носить негативний характер). Лідери, які виявляють гармонійну пристрасть до певної діяльності, сприймаються іншими як більш ефективні. Активне залучення пасіонаріїв до активної участі у сфері публічного управління дозволить розвинути та використати наявний потенціал. Розуміння ролі пасіонаріїв у сфері управління призведе до більш виваженої та ефективної державної політики. У статті описано особливості та переваги залучення пасіонарних осіб до публічно-управлінської системи. Встановлено, що пасіонарність може стати потужною рушійною силою, однак її варто доповнювати знаннями, досвідом і етичною поведінкою. Використовуючи пасіонарність, уряд здатен ефективніше працювати над вирішенням суспільних проблем і покращенням добробуту своїх громадян. Окреслено загальні поради щодо того, як залучити пасіонарних особистостей до системи публічного управління. Наголошено, що успіх залучення пасіонарних особистостей до системи публічного управління залежить від створення інклюзивного та сприятливого середовища, яке сприяє формуванню різноманітних точок зору та заохоченню активної участі. Необхідно постійно підтримувати розвиток пасіонарності в особі (групі осіб), що передбачає поєднання самопізнання, виховання інтересів і створення сприятливого середовища. Так, було сформовано основні кроки щодо розвитку пасіонарності (особи/групи) в національній публічно-управлінській системі. Констатовано, що пасіонарність має значення не лише щодо внутрішньоособистісних результатів, але й для міжособистісних, міжгрупових і суспільних наслідків.

Ключові слова: пристрасть, публічна служба, лідерство, управління, публічно-управлінська система, розвиток, потенціал.

Постановка проблеми. Сучасний стан системи публічного управління обумовлює пошук напрямів її ефективного розвитку шляхом використання наявних можливостей і ресурсів. Успішність такого процесу багато в чому залежить від діяльності публічних службовців різних рівнів управління та громадських лідерів, а також активності самих громадян. Отже, сучасний етап розвитку країни потребує визначення ключових напрямів залучення зацікавлених осіб до участі у публічному

управлінні, що дозволить розвинути та використати потенціал системи публічного управління. Для реалізації даного процесу також необхідно сформувати основні кроки щодо розвитку пасіонарності (особи/групи) в національній публічно-управлінській системі. При цьому важливо розглянути та деталізувати базові поняття, що використовуються в управлінській науці за даним напрямом.

Аналіз останніх досліджень. Вивчення пасіонарності є міждисциплі-

нарною сферою, яка залучає об'єднує дослідників з різних академічних кіл (психологія, соціологія, менеджмент, нейронаука, освіта тощо). Вчені, які вивчають пасіонарність, прагнуть зрозуміти її природу, психологічні процеси, вплив на поведінку та її роль в особистому і професійному житті людини. Так, наприклад, Роберт Дж. Валлеранд розкриває важливі питання зв'язку пристрасті та управління та разом з колективом науковців описує роль пасіонарності у процесі стійкості [1]; Ін. Шварте описує пасіонарність як процес [2] позитивний (підвищення креативності) і негативний (дисфункціональна одержимість); О. Овчаров [3] досліджує феномен пасіонарності як соціально-психологічного чинника суспільної консолідації; Я. Іванова висвітлює питання пасіонарності особистості як психологічного чинника пов'язуючи її із процесами трансформації, що відбуваються у будь-якій соціальній системі, в будь-якому суспільстві [4]; впливи пасіонарності у процесі підприємницької діяльності характеризує С. Бун [5] (значення командної пасіонарності для конфлікту і продуктивності команди), яка доводить як можливості отримання додаткових вигод від команди до складу якої входять пасіонарні особистості, так і можливість втрат залежно від того на скільки узгоджуються їх захоплення зі стадією розвитку організації. Глобальний центр підвищення кваліфікації публічних послуг (UNDP) у своєму резюме [6] розглядає ідею «New Public Passion» та наголошує, що сама «публічна служба» відображає поклик до внутрішньої цінності служіння громаді. Однак важливість внутрішньої мотивації недооцінюється або ігнорується в усьому світі.

Мета статті полягає у дослідженні дослідження особливостей пасіонарності як потенціалу подальшого розвитку системи публічного управління; визначення ключових напрямів залучення зацікавлених осіб до участі у публічному управлінні; формування основних кроків щодо розвитку пасіонарності (особи/групи) в національній публічно-управлінській системі.

Виділення не вирішеної раніше частини загальної проблеми. У процесі дослідження пасіонарності науковцями

накопичено достатньо матеріалів, що її деталізують у фокусі особистості та у різних сферах життєдіяльності суспільства. Однак досі пасіонарність залишається більш дослідженою у підприємницькій сфері й залишаються не розкритими багато питань, що стосуються особливостей пасіонарності в публічно-управлінській системі, які дозволять: окреслити загальні поради щодо того, як залучити зацікавлених осіб до активної участі в публічному управлінні; визначити основні кроки, що надалі допоможуть розвинути пасіонарність особистості (групи) як важливу складову публічного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до концепції пасіонарності людство продовжує існувати на землі лише тому, що періодично отримує космічну енергію [7]. Такий підхід за століття залежно від сфер життєдіяльності людей зазнав певних корективів та змін. Сам термін «пасіонарність» походить від латинського «passio», що означає пристрасть, жагу, потяг. Оксфордський словник сучасної англійської мови трактує іменник «passion» як дуже сильне почуття любові, ненависті, гніву, ентузіазму тощо [8]. В англійській мові також використовують слово «drive». Крім цього за Оксфордським словником є ще й інше значення – «енергійність», «сила», «потяг», «цілеспрямованість». У сучасному розумінні термін «драйвовий», що використовується відносно людини означає «активний», «дійовий», «завзятий» [3]. О. Овчаров досліджуючи роль пасіонарності в аспекті консолідації суспільства висвітлює причини виникнення пасіонарної напруги та механізмів її впливу на різні суспільні процеси та приходять до висновку, що наявність у суспільстві великої кількості пасіонарних особистостей веде до посилення пасіонарної напруги, що може стати причиною як конструктивних (веде до стрімкого прогресу у різних сферах життєдіяльності), так і деструктивних змін (спричиняє зростання агресії, насильства, утворення тоталітарних структур, прояви геноциду тощо). Важливо те, що зменшення кількості пасіонарів у суспільстві призводить до системних криз, що охоплюють всі суспільні сфери [3].

У даному аспекті можна зазначити про тісний зв'язок пасіонарності та пристрасті. Одним із видатних дослідників феномену пристрасті (Passion for Life Activities: The Dualistic Model of Passion) є канадський психолог і професор Роберт Дж. Валлеранд (Robert J. Vallerand) [9]. Саме він визначає пристрасть як сильну схильність до самостійної діяльності, яку люди люблять, вважають важливою і вкладають в неї час і енергію та пов'язує її з ефективністю менеджменту. Науковець відомий своєю роботою над дуалістичною моделлю пристрасті, яка розрізняє два типи пристрасті: 1) гармонійна пристрасть – характеризується автономною інтеріоризацією діяльності в особистість, обирається вільно і приносить радість і задоволення в житті людини; 2) нав'язлива пристрасть – характеризується контрольованою інтеріоризацією діяльності, яка стає більш нав'язливою та призводить до конфліктів з іншими сферами життя. У процесі дослідження даних типів пристрасті на різні аспекти життя людей, включаючи роботу та управління було виявлено, що гармонійна пристрасть пов'язана з позитивними результатами, такими як більша задоволеність роботою, підвищення добробуту та краща продуктивність, тоді як нав'язлива пристрасть може призвести до вигорання та негативних наслідків.

Якщо акцентувати на системі публічного управління можна стверджувати, що гармонійна пристрасть сприяє підвищенню мотивації та залученості. У цілому ентузіазм і самовідданість публічних службовців та громадських лідерів може призвести до підвищення продуктивності та покращення процесу прийняття рішень. Також, лідери, які виявляють гармонійну пристрасть до певної діяльності, сприймаються іншими як більш ефективні, що надихає і мотивує команди працювати краще. Водночас варто постійно тримати баланс між роботою та особистим життям. Дослідники виявили, що люди з гармонійною пристрастю краще вміють керувати балансом між роботою та особистим життям, що призводить до більшої задоволеності роботою та зменшення стресу.

Чітке розуміння ролі пристрасті в системі публічного управління може при-

звести до більш виваженої та ефективної державної політики та підвищення ефективності стратегій управління. Пасіонарні особистості можуть бути більш відданими публічній службі та добробуту громадян, оскільки вони володіють емоційним інтелектом. Пристрасні лідери також часто демонструють ефективні комунікативні навички, сприяючи позитивному та інклюзивному робочому середовищу. Додатково розуміння пристрасті в публічному управлінні може сприяти розробці стратегій розвитку кар'єри та утриманню цінних співробітників шляхом узгодження їхніх інтересів і талантів зі змістовною роботою.

Зауважимо, що вчасне розпізнавання ознак нав'язливої пристрасті може допомогти визначити людей із ризиком вигорання та стресу, а вчасне розв'язання цих проблем здатне покращити добробут співробітників і організаційні результати. Водночас лідери в уряді можуть надихати та мотивувати свої команди та громадськість. Їхній ентузіазм здатен створити позитивну робочу атмосферу та спонукати інших брати участь у публічній службі. Своєю чергою урядовці та політики можуть стати активними учасниками при вирішенні конкретної проблематики в публічній сфері (захист навколишнього середовища, соціальна справедливість, освіта, охорона здоров'я чи будь-яке інше), а їх адвокація може привернути увагу до важливих питань і стимулювати значні зміни.

Важливо наголосити, що пасіонарність часто призводить до інноваційного мислення. Особи, які захоплені своєю роботою, з більшою ймовірністю знайдуть креативні рішення складних проблем, що призведе до формування більш ефективних і прогресивних політик і програм.

Також важливим аспектом представленої тематики виступає зміцнення довіри та зв'язку з громадянами з боку влади. Пасіонарні люди в уряді часто краще спілкуються з громадянами, оскільки вони виявляються щирими у своїх зусиллях. Це може допомогти зміцнити довіру та покращити загальне сприйняття уряду серед громадськості. Тож, такі публічні службовці більш схильні взаємодіяти з громадськістю та більш активні у пошуках внеску громадян, можуть активно залучати гро-

мадян до процесів прийняття рішень, що призведе до підвищення ефективності публічного управління в цілому.

Як можна простежити з вищенаведеного матеріалу пасіонарність здатна стати потужною рушійною силою, однак її варто доповнювати знаннями, досвідом і етичною поведінкою. Пристрасні люди в системі публічного управління мають бути добре поінформованими, відкритими до сприйняття різних точок зору та готовими співпрацювати з іншими для досягнення найкращих результатів для суспільства. Крім того, для публічних організацій надзвичайно важливо створити середовище, яке сприятиме розвитку та підтримці пасіонарності, заохочуватиме інновації та визнаватиме внесок захоплених людей. Сьогодні науковці й практики у сфері публічного управління майже одностайні в думці, що більшість інструментів державного управління, на які покладається сьогодні публічне управління, були не призначені для управління складністю та швидкістю змін сучасного світу. Тож, за сприяння пасіонарних особистостей, уряд здатен ефективніше працювати над вирішенням суспільних проблем і покращенням добробуту своїх громадян. У даному

фокусі доцільно представити кілька загальних пропозицій щодо того, як залучити пасіонарних особистостей до системи публічного управління (Рис. 1).

Однак, варто пам'ятати, що успіх залучення пасіонарних особистостей до системи публічного управління залежить від створення інклюзивного та сприятливого середовища, яке сприяє формуванню різноманітних точок зору та заохоченню активної участі. Оскільки визначення терміну «пасіонарії» може трансформуватися з часом, дуже важливо оновлювати інформацію щодо нових тенденцій і термінології в контексті публічного управління.

Водночас необхідно постійно підтримувати розвиток пасіонарності в особі (групі осіб), що передбачає поєднання самопізнання, виховання інтересів і створення сприятливого середовища. У рамках представлено дослідження також доцільно представити основні кроки у напрямі такого розвитку (Рис. 2).

Варто враховувати, що пасіонарність може розглядатися не лише як властивість, а і як психічний процес, який включений у взаємодію людини зі світом. При цьому пристрасть – це глибоко особиста емоція, і шлях до її виявлення та розвитку

Рис. 1. Актуальні шляхи залучення пасіонарних особистостей до системи публічного управління

Джерело: запропоновано та побудовано авторкою

може відрізнятись від людини до людини. Головне – створити сприятливе середовище, яке дозволить людям вільно досліджувати свої інтереси та розвивати сильне відчуття мети у своїх прагненнях.

Тож, сьогодні науковці доводять, що пасіонарність має значення не лише щодо внутрішньоособистісних результатів (пізнання, афект, психологічне благопо-

луччя, фізичне здоров'я та результативність), але й для міжособистісних, міжгрупових і суспільних наслідків [9], а також спрямована на інтегрований шлях вперед.

Сьогодні варто сприяти формуванню внутрішньої мотивації в системі публічного управління для забезпечення динамічного розвитку та ефективного реагування в умовах обмеженості ресурсів,

Рис. 2. Напрямки розвитку пасіонарних особистостей в системі публічного управління
Джерело: запропоновано та побудовано авторкою

низького морального духу, збільшення змін і їх ускладнення. Це критично важливий важіль для підтримки системи публічного управління особливо в період змін та в умовах криз.

Висновок. Загалом дослідження пасіонарності в публічному управлінні дозволяє отримати актуальну інформацію про фактори, які сприяють ефективному лідерству, задоволенню працівників і подальшому успіху в різних сферах життєдіяльності суспільства. Це підкреслює важливість виховання саме гармонійної пристрасті та управління потенційними негативними наслідками одержимої пристрасті для створення позитивного робочого середовища в системі публічного управління. Пасіонарність спонукає людей до активної участі у якості громадських лідерів та до продовження кар'єри в публічній службі. Це підтримує їхню мотивацію невтомно працювати заради покращення суспільства, навіть попри виклики та перешкоди. Такий тип особистості, швидше за все, надасть перевагу суспільним інтересам над особистою вигодою та сприятиме широму бажанню позитивно впливати на життя громадян. Отже, цілком справедливо можна стверджувати про те, що певні кроки у напрямі сприяння розвитку пасіонарних особистостей та шляхи їх залучення до активної участі дозволять розвинути та використати наявний потенціал системи публічного управління і дозволять підвищити ефективність функціонування її в цілому.

Список використаної літератури:

1. Virginie Paquette, Robert J. Vallerand, Nathalie Houliort, Barbara L. Fredrickson. Thriving through adversity: The role of passion and emotions in the resilience process. *Journal of Personality*. 2022. P. 789-805
2. Ying Schwarte, Yue Song, Richard A. Hunt, Franz T. Lohrke, Passion as process: Three perspectives on entrepreneurial passion and an integrated path forward, *Journal of Business Research*, Volume 156. 2023. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0148296322009390>
3. Овчаров О. А. Роль пасіонарності в консолідації суспільства. *Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави*. 2013. Вип. 14. С. 23-29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppr_2013_14_5.
4. Іванова Я.О. Сутність пасіонарності як властивості особистості. *Психологія і суспільство*. 2016. №3. С.115-121
5. Sarah Boone, Petra Andries, Bart Clarysse, Does team entrepreneurial passion matter for relationship conflict and team performance? On the importance of fit between passion focus and venture development stage, *Journal of Business Venturing*, Volume 35. Issue 5. 2020. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0883902619300606>
6. New Public Passion Reflections from New Zealand on Public Service Reform. Summary. URL: <http://surl.li/kzaru>
7. Стороженко І. Пасіонарність – джерело виникнення українського козацтва в аспекті етногенезу Військово-історичний альманах» 2013, ч. 1-2 (25-26) URL: <http://surl.li/kzapl>
8. Oxford University Press. Oxford Learner's Dictionaries. URL: <http://surl.li/kzraqi>
9. Vallerand, Robert. Chapter 3 – On Passion for Life Activities: The Dualistic Model of Passion. *Advances in Experimental Social Psychology*. 2010. 42. 97-193. DOI: 10.1016/S0065-2601(10)42003-1.

Matvieieva L. Features of passionation in the public management system

The article examines passion in relation to the system of public management. It was found that passion is an interdisciplinary field. It has been established that modern scientists study both positive and negative manifestations of passion. Emphasis is placed on the dependence of the effectiveness of the development of the public management system on passionate individuals/groups. At the same time, passion is considered in its two manifestations: harmonious passion (has positive consequences) and obsessive passion (has a negative character). Leaders who show a harmonious passion for a certain activity are perceived by others as more effective. Active involvement of passionaries in active participation in the field of public administration will allow to develop and use the existing potential. Understanding the role of passionaries in the field of management will lead to a more balanced and effective public policy. The article describes the features and advantages of involving passionate people in the public management system. It has been established that passion can be

a powerful driving force, but it should be supplemented with knowledge, experience and ethical behavior. By using passion, the government will work more effectively to solve social problems and improve the welfare of its citizens. General advice on how to attract passionate individuals to the public administration system is outlined. It was emphasized that the success of attracting passionate personalities to the system of public administration depends on the creation of an inclusive and favourable environment that promotes the formation of diverse points of view and encourages active participation. It is necessary to constantly support the development of passion in a person (group of persons), which involves a combination of self-knowledge, the cultivation of interests and the creation of a favourable environment. Thus, the main steps for the development of passion (individuals/groups) in the national public management system were formed. Passion has been found to be important not only for intrapersonal outcomes, but also for interpersonal, intergroup, and societal outcomes.

Key words: *passion, public service, leadership, management, public management system, development, potential.*